

Ahiler: Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi

Haşim Şahin

İstanbul, Erdem Yayınları, 2021, 111 sayfa, ISBN: 978-605-279-188-2.

Sevgi YAVUZ ODUNCU*

2021 yılının Ahi Evran yılı ilan edilmesiyle tekrar gündeme gelen Ahilik teşkilatı; çalışmalarını Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi üzerinde yoğunlaştıran Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Haşim Şahin'in kaleminden çıkan *Ahiler: Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi* isimli kitapla Mart 2021 tarihinde okuyucuyla buluştu.

Haşim Şahin, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümü mezunu olup Sakarya Üniversitesinde yüksek lisansını, Marmara Üniversitesinde "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Dinî Zümreler 1299-1402" adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır. 2001-2008 yılları arasında Marmara Üniversitesinde görev yapmış, 2012 yılında doçent, 2018'de profesör olmuştur. Hâlen Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesidir.

Akademik ve popüler dergilerde, kolektif eserlerde makaleleri, Türkiye'de ve İran'da yayımlanan İslâm Ansiklopedilerinde tasavvuf tarihi üzerine maddeleri bulunmaktadır. Türklerin İslâmlaşma süreci, Selçuklu ve erken Osmanlı döneminde din-devlet ilişkileri, Osmanlı Sufiliği, Bektâşilik ve Alevîlik tarihi, Orta Asya ve Selçuklu beslenme kültürü, seyahat tarihi konuları üzerine araştırmalarını sürdürmektedir. *Ahiler: Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi* adıyla kaleme aldığı son kitabında ise Ahilik meselesini kısaca ele almış ve toplumun her kesimine ulaşmaya çalışarak Ahiliğin kısa tarihi ile genel olarak bilinmesi gereken meselelerine değinmiştir.

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı, sewgiyavuz@gmail.com

Ahilik; adalet, yardımseverlik, kardeşlik, cömertlik ve dayanışma gibi erdemler üzerine kurulmuş, tasavvufi yönü ağır basan bir esnaf teşkilatıdır. Ahi kelimesinin, Arapçada “kardeşim” anlamına geldiği veya Türkçe “akı (cömert)” kelimesinden türediği kabul edilmektedir. Kökenleri Arap, İran ve Türk toplumlarında İslam öncesi döneme kadar dayanan Ahiliğin Anadolu’nun Türkleşmesine ve İslamlaşmasına büyük katkıları olmuştur. Ahilerin Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve sonrasında ise Osmanlı Devleti’nin ilk yüz elli yılında sosyal ve ekonomik hayatın şekillenmesinde aktif rolü vardır. Ahilik, ilk Türk mutasavvıfı Hoca Ahmet Yesevi’den başlayarak Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran, Aşık Paşa, Gülşehri, Hacı Bayram-ı Veli gibi Türk düşünür ve gönül ehlinin dillerinde ve kalemlerinde yer bulmuştur. Bu önemli isimlerden Ahi Evran’ın ilk tasavvuf terbiyesini Hoca Ahmet Yesevi’nin öğrencilerinden aldığı Yunus Emre’nin de bir ahi olduğu bilinmektedir.

Eserde “Önsöz” ve “Kaynaklar” ile toplam on bir bölüm yer almaktadır. “Önsöz”de “Ahiler” konusu üzerine çalışma yapmasının sebeplerini kısaca anlatan Prof. Dr. H. Şahin, bu kitap ile Ahiler hakkındaki bilgilerin gelişmesine katkı sağlamayı amaçladığını belirtmiştir.

Ardından eserin “Giriş” bölümü başlar. Bu bölümde Ahiliğin Arap, İran ve Türk toplumunda İslam öncesine kadar uzanan kökeni, kelimenin anlamı, fütüvvet teşkilatı ile olan bağı kısaca açıklanmakta, Hz. Peygamber’in fütüvvete verdiği öneme değinilmektedir.

“Fütüvvet Teşkilatı” başlıklı bir sonraki bölüm fütüvvetin Abbasiler döneminde nasıl teşkilatlandığı, Hz. Peygamber’in elinden fütüvvet şalvarını ilk giyenin kim olduğu ve fütüvvetin nasıl yayıldığını anlatır. Bu bölümün “Fütüvvet Teşkilatının Anadolu’ya Girişi” isimli alt başlığında fütüvvetin Anadolu’da Ahiliğe dönüşümünün macerası başlar ve bundan sonra gelecek açıklayıcı alt başlıklarla eser devam eder. “Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kurulması” bölümü Ahi Evran’ın hayat hikayesini anlatır. Bu bölümde Ahi Evran’ın Moğol istilası öncesinde Anadolu’ya gelerek Ahilik teşkilatının kurulmasında ve yapılandırılmasında en büyük paya sahip olduğunu okumaktayız. “Selçuklular, Beylikler, İbn Battûta ve Ahiler”de ise Ahiler ve onların Mevlevilikle ilişkileri, Moğol İstilasası sırasında kurulan Ankara Ahi Devleti ve ünlü seyyah İbn Battûta’nın gözüyle Ahiler yer alır. İbn Battûta, seyahatnâmesinde Ahiler tarafından her gittiği şehirde misafir edilerek ağırlandığını, kendisine kurbanlar kesildiğini anlatmaktadır. İbn Battûta Osmanlı’nın kuruluş döneminde de Ahilerin durumu ve rolü hakkında bilgiler bulabildiğimiz en önemli kaynak durumundadır.

“Osmanlılar ve Ahiler” bölümü Anadolu’nun Türkleşmesine ve İslamlaşmasına katkı sağlayan Ahilerin Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda da aynı etkiyi devam ettirdiği ve devletteki rolleri üzerinde durur. Osmanlı’nın kuruluş döneminde Ahilik ile en fazla ilişkilendirilen şahsiyetin Şeyh Edebalı olduğu ancak Şeyh Edebalı’nın bir Ahi şeyhi olduğuna dair yaygın kanaatin aksine onun Ahi değil Vefaî şeyhi olduğu anlatılmaktadır. Ahiliğin Fatih devrinde esnaf teşkilatına dönüşmesinin nedeni verilir. Osmanlı padişahlarının sadece Anadolu’da değil Rumeli’de de Ahi zaviyeleri yaptırdığını öğreniriz.

“Toplum Hayatında Ahiler”, Ahilerin gündelik yaşamına, savaşlardaki pozisyonlarına, iskân siyasetindeki rollerine ve halk ile siyasetçiler arasındaki köprü vazifesi olma durumuna değinir.

Eserin en hacimli bölümü “Ahiliğin Teşkilat Yapısı” başlığını taşıyan bölümdür. Ahilerin kendi içlerindeki hiyerarşik düzeninin nasıl olduğuna ve işlediğine, teşkilatta hangi mesleklerin olduğuna, teşkilatın en üstü olan Ahi Baba makamına ve Ahi loncalarının zaman içindeki yok oluşlarına, teşkilat üyelerinin görev ve sorumluluklarına odaklanılır.

Ardından gelen “Ahiliğin Erdemleri” bölümünde Ahiliğin ahlaki ve manevi terbiye kuralları (insan ilişkilerinde, pazarda, ölçü ve tartıda adil olmaları başta olmak üzere) sıralanmış, farklı araştırmalarda yer alan “Ahi kuralları” verilmiştir.

Çalışma, kitabın genel bir özeti mahiyetinde olan “Sonuç” bölümünün ardından “Kaynaklar” ile son bulmaktadır.

Ahi Teşkilatı'nın kurulması, tarihsel gelişimi, teşkilat yapısı, fütüvvet erbabının ve Ahilerin sahip oldukları erdemleri ana hatlarıyla ele alan *Ahiler: Adalet, Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi* kitabı sadece tarih araştırmacıları için değil fütüvvet ve Ahilik ile ilgili bilgi sahibi olmak isteyen herkesin zevkle okuyacağı ve faydalanacağı bir eser olmuştur. Ancak Ahiliğin bir özeti konumundaki bu eser okuyucuda yazardan bu çalışmanın daha hacimli, kapsamlı ve akademik bir yayını yapması beklentisini oluşturmaktadır. Özellikle Ahilerin toplum hayatındaki yeri, önemi ve yok olmalarının günümüze kadar gelen etkileri derinleşmesi gereken konulardandır.